

הגאון רבי שלמה יוסף זיון זצ"ל

בענין זמן שיעור קליטת זרעים

במסכת שמחות פרק ו' חושב כל הדינים ששיעורם שלשה ימים וביניהם שלשה ימים לזרע מחמשת המינים לפני הפסח מותר ע"ש, ושם בפרק ז' חושב הדינים ששיעורם שלשים יום וביניהם המשנה דאיתא בפ"ב דשביעיות הנוגע וחמבריך והמרכיב ל' יום לפני ר"ה עלתה לו שנה וכו' ר' יהודא אומר כל חרכבה שאינה קוליות לג' ימים שוב אינה קוליות ר"י ור"ש אומרים וכו' ע"ש, וראיוני בשו"ת דברי טעם לחזרה"ג מקאנוואף ז"ל שהביא מזה ראיה להתה"ד שהביא חש"ך ביו"ד (טי' רצ"ג טק"ב) דלענין חדש טגי הנשרש ג' ימים קודמו וזעומי ע"ש ואף דקיי"ל לענין ערלה כר"י ור"ש דב' שבתות צ"ל שיש חילוק בין זרעים לאילנות דהא מתבאר כן בהדיא מט' שמחות הנ"ל שלענין דין חדש בג' ימים רתר סתנז בלא שונז מחלוקת וחשב חלכה זו בפרק ו' בין החללות של ג' ימים ולענין דין ערלה חשב זה בפרק ז' בין החללות של ל' יום וחביא כל ונחלוקות של חכמים ור' יודא ור"י ור"ש ולכאורה היא באמת ראיה גדולה מאד וקשור מזה טובא על חנו"ב והנקה"פ והרעק"א ועוד שכולט וקשו על התה"ד וחוכיחו מגמ' דפסחים (דף נ"ה ע"א) שמבואר משם שאין חילוק בין זרעים לאילנות לענין שיעור קליטתו וזו"כב ע"ש.

ונלענ"ד בבאר דברי המס' שמחות בהקדמז מה שקשו לי טובא על חלשון שבפרק ו' ג"י לזרע מה' מינינו לפני חמטח ולא כתב לפני העומי דזורי דין חדש חלוי רק בעומי שהוא ט"ז בניטן ואיו תלוי בפסח כלל שהוא כו"ו בניטן ולא וציוו בשונז מקונז שווזרר בדיני חדש פסח ו"ק עומר מלבד במנוזות דף ע' יש גירזא מוועת אסור"יט בחדש מלפני והפסח ומלקצור לפני העומי אבל הגירסא האמיתית שנו וזיא לחיפך בחדש מלפני העומר ומלקצור לפני הפסח וכן גורסונו שנו ויש"י ותוס' ע"ש ועי"ש בהגחות שטמ"ן וזב"ח, וכצ"ל חגירטא גז במשנה דחלו רפ"א כמש"ש חנוי"ט וכו"כ שנו בשנות אליחו לחגר"א ז"ל ע"ש, ויותר ווינו בעיני על מרן חגר"א ז"ל שרמזנו דחלו חגיה בחדש לפני העומר כנ"ל ובמס' שמחות לא חגיח חגר"א ז"ל בהגחותיו למס' זו שום דבר על הך לפני חמטח ו"ק חגיח עצריך לזוטיף "פחות מכאן אסור" (ווינו שפחות מג' ימים לפני חמטח אסור) ותיבות חמטח חניח כמו שהוא חלא דבר הוא.

אמנם הנה בהנהות הרש"ש למס' כלאים (פ"ב מ"ג) על המשנה דהיתה שדהו זרועה חטים ונמלך לזרעה שעורים ^{דמחמץ} ימתין לה עד שתתליע שכ' שם הר"ש בשם הירושלמי דשיעורו הוא ג' ימים הביא שם ראייה מזה להתה"ד ששיעור קליטה בזרעים היא בג' ימים ע"ש. ובאמת כבר קדמו בזה בבאור הגר"א ליו"ד (סי' רצ"ג ס"ק ב') ע"ש שהעיר ג"כ מהך דכלאים וכן מצאתי בשו"ת חתם סופר חיר"ד (סורס ק') שהעיר ג"כ מזה ע"ש, והנה לענ"ד הדבר פשוט שאין ממשנה זו ראייה אלא דוקא לפי הרא"ש שם במשנה דפירש שתתליע הוא שמכה שרשים דקים כתולעת ע"ש ובכן יש בזה ענין של השרשה וקליטה אבל הנה בפי' המשניות להרמב"ם מפרש שתתליע הוא שנשחת ונתעפש ונרקב הזרע ע"ש, ולפי' אין שום ראייה כלל דאע"פ שהזרע נרקב ונשחת בג' ימים מ"מ הקליטה וההשרשה היא לאחר זמן דידוע שהרקבון של הזרע בא קודם ההשרשה.

אבל נלענ"ד שאם אין ממשנה זו ראייה לדין של התה"ד לענין קליטה מ"מ יהיה מזה ראייה לגאון אחר ולדין אחר, והוא דהנה בשו"ת שיבת ציון (סי' ט') נשאל באחד שזרע תבואה ג' ימים קודם הפסח ובודאי שנתחמץ בקרקע מחמת הלחלוחית אם מותרים מחמת חמץ ירצה השואל לתלות זה במחלוקת דפ"ב השביעית לענין קליטת הרכבה ולחלק בין זרעים לאילנות כהתה"ד והשיב לו יסאף לר' יהודה דבעי ל' יום מ"מ זהו דוקא לענין השרשה וקליטה אבל מ"מ נשחת ונרקב בג' ימים עד שאינו ראוי למאכל והוא דבר שהחוש מעיד והסברא נותנת כן וא"כ הר"ל חמץ ניקשה וחרכו קודם זמנו ומותר ע"ש, והנה הגאון ז"ל כתב זה רק מצד הסברא ודבר ד' אמת בפיו מה שחשב השיעור בדקדוק ג' ימים דהא כן מבואר מירושלמי שהביא הר"ש הנ"ל ההתלעה בג' ימים ואף שנאמר כפי' הרמב"ם ט"ז הא קמן דעכ"פ נרקב ונתעפש בג' ימים.

ומעתה אומר דבר חדש בבאור דברי המס' שמחות הנ"ל שאין כוונתו כלל לענין איסור חדש חדא דזה אינו תלוי בפסח רק בעומר ועוד דזה י"ל שתלוי במחלוקת שהביא בפ"ז לענין ערלה והכא סתם לכו"ע דשיעורו ג"י אבל כוונת המס' שמחות הוא לענין איסור חמץ והוא ממש שאלתו ותשובתו של השיבת ציון שאם זרע ג' ימים קודם הפסח מותר מפני שבג' ימים נרקב ונשחת הזרע כדמוכח מהך דכלאים הנ"ל בהתלעה והו"ל חרכו קודם זמנו ומותר פחות מכאן איסור שאם זרע פחות מג"י קודם הפסח לא נרקב הזרע ונתחמץ ולכן איסור מחמת חמץ וימדין חדש לא איירי כלל ודוק.